
DİN GÖREVLİLERİNİN KATILIM BANKACILIĞINA BAKIŞ AÇISI: BİNGÖL İLİNDE BİR UYGULAMA

Perspective of Religious Officials to Participation Banking: An Application in Bingöl Province

Yavuz TÜRKAN¹, Mustafa ARPACIK²

Geliş: 11 Temmuz 2017/Kabul: 20.10.2017

DOI: 10.29029/busbed.327862

Öz

Bu çalışmanın amacı din görevlilerinin katılım bankacılığına bakış açısına ilişkin literatüre katkıda bulunmaktır. Bu amaçla Bingöl ilinde yaşayan din görevlileri arasında örnek kütle seçilmiş bu örnek kütle üzerinde anket tekniği uygulanarak veri toplanmıştır. Bu veriler faktör analizi ile analiz edilmiştir yapılan faktör analiz sonucunda 15 değişkenin 3 faktörde toplanması uygun bulunmuştur. Bu faktörler önem sırasına göre göz önünde bulundurularak katılım bankacılığı tercihleri, katılım bankacılığıyla işlem yapma, faize ilişkin işlemler olarak isimlendirilmiştir. Anket sonuçlarına göre katılım bankacılığı ile ilgili sorulan sorulara din görevlilerinin vermiş oldukları cevaplar arasında önemli farklılıklar tespit edilmiştir. Din görevlileri ihtiyaç halinde Katılım Bankalarının tercih edilebileceğini ancak yapılan işlemlerin islami kurallara uygun olmadığını ve yapılan işlemlerin faizli işlemlere yakın olduğunu belirtmişlerdir. Geleneksel bankaların alternatifi olarak değerlendirilen katılım bankacılığının din görevlileri tarafından yeterince bilinmediği ve İslami finans algılarının zayıf olduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle katılım bankacılığı konusunda din görevlilerinin bilgilendirilmesi, onların görüşleri alınarak en uygun islami bankacılık modelinin oluşturulması gerektiği kanaati hasıl olmuştur.

---

1 Yrd.Doç.Dr., Bingöl Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, Muhasebe ve Finansman Anabilim Dalı, yturkan@bingol.edu.tr

2 Yüksek Lisans Öğrencisi, Bingöl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İslam İktisadi ve Hukuku Anabilim Dalı, mustafaa.arpacik@outlook.com

Anahtar Kelimeler: Katılım Bankacılığı, İslami Finans, Din Görevlileri, Faktör Analizi, Bingöl

Abstract

The aim of this study is to contribute to the literature about the view of religious officials on participation banking. For this purpose, data was collected applying a questionnaire to a selected group of religious officials living in Bingöl province. This data was analyzed by factor analysis. As a result of this analysis, it was decided that 15 variables should be collected at 3 factors. These factors are called participation banking preferences, transactions with participation banking, interest transactions by considering the importance orders. According to the survey results, significant differences were found among the answers given by religious officials to the questions about participation banking. Religious officials indicated that the Participation Banks could be preferred in case of a need, but that the transactions carried out were not in line with the Islamic rules and that the transactions were close to interest transactions. It is understood that participation banking, which is considered as an alternative to traditional banks, is not sufficiently known by religious officials and their perceptions on Islamic financial are weak. For this reason, it has been suggested that religious officials have been informed about participation banking and the most appropriate Islamic banking model should be formed by taking their opinions.

Keywords: Participation Banking, Islamic Finance, Religious Officials, Factor Analysis, Bingöl

1.GİRİŞ

Toplumların dini inançları sosyal yaşamlarını etkilediği kadar finansal kararlarını da etkilemektedir. İslam dininde faiz haram olduğundan dolayı bu dine mensup birçok kişi tasarruflarını yönetirken faizden kaçınmaktadır. Bu hassasiyete sahip birçok tasarruf sahibi işlemlerini faizsiz bankacılık aracılığıyla yapmaktadır.

Bu nedenle fon bulmak için yapılan araştırmalarda dini inançlarından dolayı konvansiyonel bankaları tercih etmek istemeyen ve bu yolla faizden kaçınmak isteyen hane halkları tasarruflarını bu sisteme kazandırmak için faizsiz bankacılığı/katılım bankalarını bir çözüm olarak görmüştür (Çobankaya 2014: 11).

Kuran-ı Kerim’de riba(faiz) katiyen yasaklanmıştır. Katılım bankaları “İslam toplumunun ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde organize edilen ve işlemlerinde faizi kullanmayan finansal kuruluşlar olarak tanımlanmıştır.” (Hatunoğlu 1995:1).

Faizsiz olarak çalışan katılım bankaları konvansiyonel bankaların yaptığı işlemlerin hemen hemen hepsini yapmaya çalışırlar katılım bankaları bu işlemleri

yerine getirirken faiz olgusunu işlemlerine katmadan yerine getiren kuruluşlardır (Uçar 1992: 21).

Türkiye’de 1985 yılında faaliyete başlayan katılım bankacılığı otuz ikinci yılını doldurmak üzeredir. Şu anda 5 adet katılım bankası Türkiye’de faaliyet göstermektedir. Katılım bankalarıyla başta amaçlanan hedef Körfez ülkelerinin sermayesini ülkemize çekmek iken daha sonra işlemlerini faizsiz yapmak isteyen kişilerin atıl fonlarını değerlendirmek amaçlanmıştır (Önal 2000: 16).

2.LİTERATÜR TARAMASI

İslami bankacılık faaliyetlerine yönelik müşteri algısı ile ilgili literatür incelendiğinde, özellikle yapılan çalışmaların üç alanda yoğunlaştığı görülmektedir. Bunlar; mevcut İslami banka müşterilerinin müşteri memnuniyetini ölçmeye yönelik olan çalışmalar (Othman ve Owen 2001; Amin ve Isa 2008; Bilir ve Özgen 2010; Khattak ve Ur Rehman 2010; Kaytancı vd. 2013; Şendoğdu 2014; Hamzah vd. 2015).

İslami bir bankayı tercih etme nedenlerini ölçmeye yönelik olan çalışmalar (Haron vd. 1994; Dusuki ve Abdullah 2007; Al-Ajmi vd. 2009; Awan ve Bukhari 2011; Abduh ve Omar 2012; Echchabi ve Aziz 2012; Hasan vd. 2012; Özsoy vd. 2013; Ramadan 2013) ve her ikisini de birlikte incelemeye yönelik olan çalışmalar (Metawa ve Almosawi 1998; Naser vd. 1999; Okumuş 2005; Haque vd. 2009; Sarı 2010; Okumuş ve Genç 2013; Kader vd. 2014) şeklinde sınıflandırılabilir.

Dünyada İslami bankacılık faaliyetlerine yönelik hem bireysel hem de kurumsal bazda mevcut ve potansiyel müşterilerin algı ve tutumlarına ilişkin (Erol ve El-Bdour 1989; Loo 2010; Abdullah vd. 2012; Fada ve Wabekwa 2012; Imtiaz vd. 2013; Ahmad ve Haron 2002; Gait ve Worthington 2007; Gait ve Worthington 2009; Rustam vd. 2011; Jaffar ve Musa 2013; Ser vd. 2014) farklı çalışmalar da bulunmaktadır. Ancak Türkiye’de yapılan çalışmalar incelendiğinde, genelde mevcut müşterilerle ilgili olarak, katılım bankalarının müşteri profilini, müşteri memnuniyetini ve müşterilerinin tercih nedenlerini ortaya koymaya yönelik çalışmalar (Okumuş 2005; Eskiçi 2007; Bilir ve Özgen 2010; Kaytancı vd. 2013; Okumuş ve Genç 2013; Özsoy vd. 2013; Şendoğdu, 2014) bulunmaktadır.

Karakaya vd (2004), Türkiye’deki katılım bankalarının müşterilerinin banka tercihini belirleyen faktörleri araştırmak, finansal araçların kullanım derecesini ve müşteri memnuniyetini ölçmek amacıyla bir çalışma yapmışlardır. Müşterilerin banka tercihlerini belirleyen faktörler, sırasıyla, İslami nedenler, kurumun imajı, aile ve arkadaş etkisi olarak belirlenmiştir. Getiri oranlarının etkisi ise en son sırada yer almıştır.

Apil (2009) tarafından Türkiye’deki katılım bankaları üzerine yapılan bir araştırmada katılım bankacılığının imajı, şube personeli ile yakın ilişkiler ve müşteri hizmet kalitesi müşterilerin katılım bankacılığını tercih etmesini etkileyen faktörler olarak belirlenmiştir. Bu faktörlerin yanı sıra, dini hassasiyetler, güvenilir arkadaş ve yakınların tavsiyeleri de müşterileri katılım bankalarına yönlendiren faktörler olarak tespit edilmiştir.

Özellikle katılım bankalarına yönelik Din görevlilerinin hassasiyetleri dikkate alan çalışmalara rastlanmamıştır. Bu nedenle araştırmanın bu yönü ile literatüre katkı sağlanması beklenmektedir.

3.YÖNTEM

3.1. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni Bingöl il merkezinde yaşayan din görevlilerinden oluşmaktadır. Bingöl müftülüğünden elde edilen verilere göre Bingöl merkezinde toplamda 283 din görevlisinin bulunduğu tespit edilmiştir. Araştırmada kolayda örnekleme tekniği kullanılarak yürütülmüştür. Anket 46 din görevlisine uygulanmış elde edilen veriler eksiksiz ve hatasız olarak değerlendirilmiştir.

3.2.Veri Toplama Yöntemi

Anket formu iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde din görevlilerinin demografik özelliklerini belirlemeye yönelik sorulara yer verilmiş ikinci bölümde ise ölçek soruları yer almaktadır. Din görevlilerinin katılım bankacılığına bakış açısına ilişkin 5’li likert tipi derecelendirmeye (1. Kesinlikle Katılmıyorum 2. Katılmıyorum 3. Kararsızım 4. Katılıyorum 5. Kesinlikle Katılıyorum) tabi tutulmuştur.

4. BULGULAR VE YORUMLAMA

4.1. Tanımlayıcı İstatistikler

Tanımlayıcı istatistikler sonucu elde edilen bulgular Tablo 1’de yer almaktadır medeni durumu, mezuniyet durumu, meslek, yaş, net gelir düzeyi araştırmanın kapsamına alınan demografik değişkenlerdir.

Tablo 1: Katılımcıların Demografik Özellikleri

Demografik özellikleri	Kategori	Frekans	Yüzde (%)
Medeni Durumu	Evli	42	91,3
	Bekar	4	8,7
	Toplam	46	100,0
	Lise	16	34,8
	Üniversite	27	58,7
	Lisans üstü	2	4,3
	Diğer	1	2,2
Meslek	İmam	31	67,4
	Müezzin	10	21,7
	Vaiz	3	6,5
	Kuran K. Ö	1	2,2
	Müftü	1	2,2
YAŞ	20 ve altı	1	2,2
	21-30	14	30,4
	31-40	10	21,7
	41-50	12	26,1
	51-60	8	17,4
	60 ve üstü	1	2,2
NET GELİR	2000 ve altı	1	2,2
	2000-2500	25	54,3
	3000-3500	18	39,1
	3500-4000	1	2,2
	4000 ve üstü	1	2,2

Tablo 1’deki verilere göre araştırmaya katılan 46 din görevlisinin demografik özellikleri incelendiğinde; katılımcıların medeni durumu olarak 42 kişinin evli 4 kişinin bekar olduğu görülmektedir. Mezuniyet durumu olarak 16 kişinin lise 27 kişinin üniversite 2 kişinin lisansüstü diğer grubu ise 1 kişiden oluşmaktadır. Araştırmada ilköğretim mezunu bulunmamaktadır. Meslek olarak 31 kişi imam, 10 kişi müezzin, 3 kişi vaiz, 1 kişi müftü, 1 kişi ise Kur’an kursu öğreticisidir. Yaş aralığı olarak 20 ve altı 1 kişi 21-30 yaş grubu 14 kişi 31-40 arası 10 kişi 41-50 yaş arası 12 51-60 yaş arası 8 kişi 60 ve üstü 1 kişiden oluşmaktadır. Katılımcıların gelir durumlarına göre gruplandırılmasında ise 1 kişinin 2000TL altı, 25 kişinin 2000-2500 TL arasında, 18 kişinin 3000-3500 TL arasında, 1 kişinin 3500-4000 TL arasında ve 1 kişinin 4000 ve üstü geliri olduğu tespit edilmiştir.

4.2. Güvenirlilik Analizi Sonuçları

Araştırmada anket aracılığıyla elde edilen veriler istatistik paket programı SPSS 16 aracılığıyla analiz edilmiş olup, cronbach’s Alpha değeri %86,5 olarak bulunmuştur. Bulunan cronbach’s Alpha değeri uygulanan ölçeğin güvenilirlik seviyesinin yüksek olduğunu göstermektedir

Tablo 2:Güvenilirlik Analizi Sonucu

Cronbach's ALPHA	Soru sayısı
0,865	15

4.3. Din Görevlilerinin Katılım Bankacılığı Hakkında Görüşlerinin Öğrenmek Amacıyla Sorulan Sorular

Din görevlilerinin katılım bankacılıkları ile ilgili görüşleri Tablo 3'te görülmektedir. Katılım bankacılığı ile ilgili sorulan 15 ifadede çalışmaya katılan 46 din görevlisi için soru ortalamaları ve standart sapmaları incelendiğinde katılım bankalarının uygulamış olduğu vade farklarında faiz olduğu görüşü ile katılım bankacılıklarının kalkınma üzerinde etkisinin olumlu olacağıyla ilgili ifadelerin en yüksek ortalamaya sahip olduğu en düşük ortalamaya sahip olan ifadeler ise katılım bankacılığının faizsiz bankacılık olduğu ile zarar etme ihtimalini bilsem bile katılım bankacılığı ile işlemlerimi yaparım denilen sorular olmuştur.

Tablo 3:Din Görevlilerinin Katılım Bankacılıkları İle İlgili Görüşleri

SORULAR	Ort.	std. S	N
K1- Katılım bankacılığı faizsiz bankacılıktır	2,26	,999	46
K2- Vatandaşlara geleneksel bankaların aksine işlemlerini katılım bankacılığı aracılığıyla yapmayı öneririm	2,76	1,099	46
K3- Katılım bankacılığının bize uygun yatırım ürünlerini sunduğunu düşünürüm	2,91	,890	46
K4- Katılım bankalarına emanet para ile yatırım yapmak uygundur	2,67	,990	46
K5- Çok fazla ihtiyaç duyulması halinde katılım bankalarını tercih etmelerini uygun bulurum	2,80	1,222	46
K6- Katılım bankacılığı geleneksel bankacılığın iyi bir alternatifidir	2,91	1,007	46
K7- İslami kurallara uygun olduğu için işlemlerimi katılım bankacılığı aracılığıyla yaparım	2,59	,979	46
K8- Katılım bankacılığının islami şartlara uygun olduğunu düşünüyorum	2,59	,933	46
K9 Katılım bankaları tarafından gerçekleştirilen isteğe bağlı emeklilik fonlarında faiz söz konusudur	3,11	,767	46
K10- Katılım bankalarının uygulamış olduğu vade farkının faiz olduğunu düşünürüm	3,57	,981	46
K11- Katılım bankacılığını finansal amaçlarımdoğrultusunda düşünürüm	2,59	,933	46
K12- Vatandaşlar katılım bankacılığı ve geleneksel bankacılık arasında bir tercih yapmak durumunda kalırsakatılım bankacılığına yatırım yapmasını öneririm	2,80	1,240	46
K13- Katılım bankacılıklarının kalkınma üzerinde etkisinin olumlu olacağını düşünürüm	3,24	,874	46
K14-Zarar etme ihtimalini bilsem de katılım bankalarını tercih ederim	2,09	1,151	46
K15- Katılım bankacılığı islam ekonomisi modeli olabilir.	3,02	,977	46

4.4. Faktör Analizi Sonuçları

Faktör analizi sosyal bilimlerde yoğun olarak kullanılan istatistiksel bir tekniktir. Faktör analizinin amacı, değişkenlerle birlikte farklılık yaratan gizli değişkenlerin ortaya çıkmasını sağlamaktır (Costello ve Osborne, 2005, s.1.).

Araştırmacının, faktör analizi kullanabilmesi için verebileceği en önemli kararlardan birisi veri sayısının bu analiz için yeterli olup olmamasıdır. Bunun için üç yöntemden bahsedilir. İlki, korelasyon matrisinin sınanmasıdır. İkincisi, değişkenler arasındaki kısmi korelasyonların sınanması ve son olarak Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ölçümleridir. KMO istatistiksel bir test olmamasına rağmen örneklem yeterliliğini belirlemede yol göstericidir. KMO ölçümleri 0-1 arasında değer alır. Ölçüm sonucunun 1'e doğru yaklaşması verilerin faktör analizine olan uygunluğuna işaretler. Faktör analizinin uygulanması için KMO sonuçlarının 0,80'den daha fazla olması önerilir. Ancak 0,60 üzerinde bulunan sonuçlar içinde uygulanması kabul görmüştür. KMO ölçümlerinin yorumlanması aşağıdaki gibidir (Sharma, 1996, s.116.; Çilingirtürk, 2011,s.165.).

Tablo 4: KMO için Nitelendirmeler

KMO	Örneklem Yeterliliği
0,90 - 1,00	Çok İyi
0,80 - 0,89	İyi
0,70 - 0,79	Orta
0,60 - 0,69	Kötü
0,50 - 0,59	Çok Kötü
0,50>nin altı	Kabul Edilemez

Faktör analizinin uygulanması için gerekli olan bir varsayım, korelasyon matrisinin sıfırdan farklı olmasıdır. Barlett testi bu amaçla, sıfır hipotezinde korelasyon matrisinin birim matrise eşitliğinin sınanmasını yapmaktadır. $p < 0,05$ olması faktör analizinin kullanım varsayımını sağlamaktadır (Alpar, 2003: 182). Araştırmanın KMO ve Barlett testi sonuçları aşağıda verilmiştir.

Tablo 5: KMO ve Bartlett Testi Sonuçları

	KMO	796
Bartlett Küresellik testi	Yaklaşık Ki-Kare	262,030
	sd	55
	p	,000

KMO ölçüm sonuçları incelendiğinde, çalışmanın örneklem yeterliliğinin iyi düzeyde olduğu görülmektedir. Barlett testi sonuçlarına göre, korelasyon matrisinin sıfırdan farklı olduğu hipotezi kabul edilmektedir. Artık faktör analizi yapılması için tüm koşullar sağlanmış olmaktadır.

Faktör analizi sonucunda 3 faktör ortaya çıkmıştır ve elde edilen bulgular tablo 6'da yer almaktadır. Din görevlilerinin katılım bankacılığına ilişkin bakış açılarına yönelik faktörler; faize ilişkin işlemler, katılım bankacılığıyla işlem yapma ve katılım bankacılığı tercihleri olarak isimlendirilmiştir.

Tablo 6: Din Görevlilerinin Katılım Bankacılığını Tercih Etmelerinde Etkili Olan Faktörler

FAKTÖRLERİ OLUŞTURAN İFADELER	FAKTÖR YÜKLERİ
Faktör: 1 Katılım Bankacılığı Tercihleri	
Katılım bankacılıkların bize uygun yatırım ürünlerinin sunduğunu düşünürüm	0,736
Katılım bankalarına emanet para ile yatırım yapmak uygundur.	0,827
Katılım bankacılığı geleneksel bankacılığın iyi bir alternatifidir	0,716
İslami kurallara uygun olduğu için işlemlerimi katılım bankacılığı aracılığıyla yaparım	0,773
Katılım bankalarının islami şartlara uygun olduğunu düşünüyorum	0,725
Faktör: 2 Katılım Bankacılığıyla İşlem Yapma	
Vatandaşlara katılım bankacılığı ve geleneksel bankacılık arasında bir tercih yapmak durumunda kalırsa katılım bankacılığına yatırım yapmasını öneririm	0,720
Katılım bankacılığının kalkınma üzerinde etkisinin olumlu olacağını düşünürüm	0,879
Zarar etme ihtimalini bilsem de katılım bankalarını tercih ederim	0,707
Katılım bankacılığı İslam ekonomisi modeli olabilir.	0,803
Faktör: 3 Faize İlişkin İşlemler	
Katılım bankacılığı faizsiz bankacılıktır	0,864
Katılım bankalarının uygulamış olduğu vade farkının faiz olduğunu düşünürüm	0,420

4.5. Faktörlerin Rotasyonu

Faktör sayısını belirledikten sonra herhangi bir değişkenin hangi faktör altında mutlak değer olarak büyük ağırlığa sahipse o değişken o faktör ile yakınlık çerçevesi içinde olduğu göz önünde tutularak orijinal değişkenlerin, bu 3 faktörün üzerinde ki yükleri tablo 6'da belirtilmiştir. Birinci faktörün altında büyük ağırlığa sahip olan değişkenlerin içeriği dikkate alındığında birinci faktör katılım bankacılığı tercihleri olarak adlandırılmıştır. Bu ifadeler katılım bankalarının bize uygun yatırım ürünleri sunduğunu düşünürüm, katılım bankalarına emanet para ile yatırım yapmak

uygundur. Katılım bankacılığı geleneksel bankacılığın iyi bir alternatifidir. İslami kurallara uygun olduğu için işlemlerimi katılım bankacılığı aracılığıyla yaparım, katılım bankalarının İslami şartlara uygun olduğunu düşünürüm gibi değişkenlerden meydana gelmektedir

İkinci faktör katılım bankacılığıyla işlem yapma olarak adlandırılmıştır. Bu faktör altında ki değişkenler; vatandaşlara katılım bankacılığı ve geleneksel bankacılık arasında bir tercih yapmak durumunda kalırsa katılım bankacılığına yatırım yapmasını öneririm, katılım bankacılığının kalkınma üzerinde etkisinin olumlu olacağını düşünürüm, zarar etme ihtimalini bilsem de katılım bankalarını tercih ederim, katılım bankacılığı İslam ekonomisi modeli olabilir gibi değişkenlerden meydana gelmektedir. En yüksek değere sahip (0,879) katılım bankacılığının kalkınma üzerinde etkisinin olumlu olacağını düşünürüm iken, en düşük değere sahip değişken ise (0,707) ile zarar etme ihtimalini bilsem de işlemlerimi katılım bankacılığı aracılığı ile yaparım olmuştur.

Üçüncü faktör faize ilişkin işlemler olarak adlandırılmıştır. Bu faktör altında ki değişkenler katılım bankacılığı faizsiz bankacılıktır ve katılım bankalarının uygulamış olduğu vade farkının faiz olduğunu düşünürüm olmuştur.

4.6. Frekans Analizi

Genel olarak yapılan frekans analizi sonucunda ortaya çıkan bilgiler Tablo 7'de belirtilmiş ve elde edilen sonuçlar yorumlanmıştır.

Tablo 7: Din Görevlilerinin Katılım Bankacılığı Hakkındaki Görüşleri

	Kesinlikle katılmıyorum		Katılmıyorum		Karasızım		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
K1	11	23,9	18	39,1	12	26,1	4	8,7	1	2,2
K2	5	10,9	18	39,1	7	15,2	15	32,6	1	2,2
K3	3	6,5	10	21,7	22	47,8	10	21,7	1	2,2
K4	4	8,7	19	41,3	12	26,1	10	21,7	1	2,2
K5	7	15,2	16	34,8	4	8,7	17	37,0	2	4,3
K6	4	8,7	11	23,9	18	39,1	11	23,9	2	4,3
K7	5	1,9	18	39,1	16	34,8	5	10,9	2	4,3
K8	4	8,7	19	41,3	17	37,0	4	8,7	2	4,3
K9	1	2,2	6	13,0	28	60,9	9	19,6	2	4,3
K10	1	2,2	5	10,9	15	32,6	17	37,0	8	17,4
K11	5	10,9	18	39,1	14	30,4	9	19,6	0	0
K12	6	13,0	18	39,1	5	10,9	13	28,3	4	8,7
K13	2	4,3	4	8,7	24	52,2	13	28,3	3	6,5
K14	20	43,5	9	19,6	11	23,9	5	10,9	1	2,2
K15	3	6,5	8	17,4	24	52,2	7	15,2	4	8,7

K1: Yapılan analizler sonucunda din görevlilerinin % 39,1'nin katılım bankacılığı faizsiz bankacılıktır görüşüne katılmadığı, %23,9'unun kesinlikle katılmadığı, %26,1'nin kararsız olduğu %8,7'si nin katıldığı ve %2,2'si kesinlikle katıldığını ifade etmiştir

K2: Vatandaşlara geleneksel bankacılığının aksine işlemlerini katılım bankacılığı aracılığıyla yapmayı öneririm sorusuna din görevlilerinin vermiş oldukları cevaplar %10,9 ile kesinlikle katılmıyorum %39,1 ile katılmıyorum %15,2 ile kararsızım %32,6 katılıyorum %2,2 ile kesinlikle katıldığını ifade etmiştir.

K3: Katılım bankacılığının bize uygun yatırım ürünlerini sunduğunu düşünürüm sorusuna verilen cevaplar %6,5 ile kesinlikle katılmıyorum %21,7 ile katılmıyorum %47,8 ile kararsızım %21,7 ile katılıyorum %2,2 ile kesinlikle katılıyorum diye ifade etmiştir.

K5: Çok fazla ihtiyaç duyulması halinde katılım bankalarını tercih etmelerini uygun bulurum sorusuna %15,2 ile kesinlikle katılmıyorum %34,8 ile katılmıyorum %8,7 ile kararsızım %37,0 ile katılıyorum %4,3 ile kesinlikle katılıyorum.

K6: Katılım bankacılığı geleneksel bankacılığının iyi bir alternatiftir sorusuna %8,7 ile kesinlikle katılmıyorum %23,9 ile katılmıyorum %39,1 ile kararsızım %23,9 ile katılıyorum %4,3 ile kesinlikle katılıyorum olmuştur.

K7: İslami kurallara uygun olduğu için işlemlerimi katılım bankacılığı aracılığıyla yaparım sorusuna %1,9 ile kesinlikle katılmıyorum %39,1 ile katılmıyorum %34,8 ile kararsızım %10,9 ile katılıyorum %4,3 ile kesinlikle katılıyorum olmuştur.

K8: Katılım bankacılığının İslami şartlara uygun olduğunu düşünüyorum sorusuna %8,7 sinin kesinlikle katılmadığı %41,3'ün katılmadığı %37,0 kararsız olduğu %8,7'sinin katıldığı %4,3 kesinlikle katıldığını görmekteyiz.

K9: Katılım bankaları tarafından gerçekleştirilen isteğe bağlı emeklilik fonlarında faiz söz konusudur sorusuna %2,2 kesinlikle katılmadığını %13,0 katılmadığı %60,9'un kararsız olduğu %19,6'sının katıldığı %4,3 ün kesinlikle katıldığını görmekteyiz.

K10: Katılım bankalarının uygulamış olduğu vade farkının faiz olduğunu düşünürüm sorusuna %2,2 kesinlikle katılmıyorum %10,9 katılmıyorum %32,6 kararsızım %37,0 katılıyorum %17,4 kesinlikle katılıyorum cevaplamış.

K11: Katılım bankacılığını finansal amaçlarım doğrultusunda düşünürüm sorusuna %10,9 kesinlikle katılmıyorum %39,1 katılmadığını %30,4'ünün kararsız olduğu %19,6'sının katıldığını bu soruya kesinlikle katılıyorum cevabı olmamıştır.

K12: Vatandaşlar katılım bankacılığı ve geleneksel bankacılık arasında bir tercih yapmak durumunda kalırsakatılım bankacılığına yatırım yapmasını öneririm sorusuna %13,0 kesinlikle katılmıyorum %39,1 katılmıyorum %10,9 kararsızım %28,3 katılıyorum %8,7 kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir.

K13: Katılım bankacılıklarının kalkınma üzerinde etkisinin olumlu olacağını düşünürüm sorusuna %4,3 kesinlikle katılmıyorum % 8,7 katılmıyorum %52,2 kararsızım %28,3 katılıyorum %6,5 kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir.

K14: Zarar etme ihtimalini bilsem de katılım bankalarını tercih ederim sorusuna %43,5 kesinlikle katılmıyorum %19,6 katılmıyorum %23,9 kararsızım %10,9 katılıyorum %2,2 kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir.

K15: Katılım bankacılığı İslam ekonomisi modeli olabilir sorusuna %6,5 kesinlikle katılmıyorum %17,4 katılmıyorum %52,2 kararsızım %15,2 katılıyorum %8,7 kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Ülkemizde hızlı bir gelişme gösteren katılım bankacılığı konusunda birçok çalışma mevcuttur. Çalışmaların çoğunluğu; müşteri memnuniyetleri ve müşteri algısı üzerine yoğunlaşmıştır. Yapılan bu çalışma Bingöl ilinde yaşayan din görevlilerinin katılım bankacılığı konusunda ki hassasiyetlerinin ölçülmesi noktasında özgün bir çalışmadır. Çalışmada din görevlilerinin İslami bankalara karşı davranışlarını ölçmek amacıyla Bingöl ilinde 46 din görevlisi ile yüz yüze anket yöntemi uygulaması yapılmıştır. Yapılan analizler sonucunda çalışmanın %86,5 oranında anlamlı olduğu tespit edilmiş ve faktör analizi gerçekleştirilmiştir. Faktör analizi sonucunda 15 değişkenin 3 faktörde toplanması uygun bulunmuştur. Bu faktörler; katılım bankacılığı tercihleri, katılım bankacılığıyla işlem yapma, faize ilişkin işlemler olarak ele alınmıştır.

Ankette yer alan sorulara verilen cevaplar incelenmiş katılımcıların katılım bankacılığı hakkında bilgi düzeyinin yetersiz olduğu görülmüştür. Katılım bankacılığı geleneksel bankacılığının iyi bir alternatifidir sorusuna %67,3'lük, katılım bankacılıklarının kalkınma üzerinde etkisinin olumlu olacağını düşünürüm sorusuna %87'lik oranda pozitif bir bakışın olduğu tespit edilmiş ve ortalamalar likert tarzı sorularda 3'ün üzerinde çıkmıştır. Katılım bankalarının uygulamış olduğu vade farkının faiz olduğunu düşünürüm sorusuna büyük çoğunluğunun katıldığı, zarar etme ihtimalini bilsem de katılım bankalarını tercih ederim sorusuna ise büyük çoğunluğunun katılmadığı görülmüştür. Katılımcıların verdiği yanıtlar sonucunda, katılım bankacılığı ürün ve hizmetlerinin yeterli düzeyde reklam ve tanıtımının yapılmadığı ve bu bankalarla ilgili dini kaygıların olduğu görülmüştür.

Sonuç olarak din görevlilerinin katılım bankacılığı konusunda pek bir fikri olmadığı, geleneksel bankalardan pek ayırt edemedikleri, bu konuda da dini hassasiyetlerin ön planda olduğu görülmektedir. Katılım bankaları birliğinin veya katılım bankalarının Bingöl de ki şubelerinin bu bankaların sistemsel olarak işleyişinin nasıl olduğunu bir seminer şeklinde din görevlilerine tanıtması gerektiği anlaşılmaktadır. İslami Bankacılık sisteminin gelişiminin sağlanabilmesi için Devlet eliyle ve sivil toplum kuruluşları tarafından bu konuya katkı sunulması ve din görevlileri üzerinde bir alt yapı ve düşüncenin oluşturulması gerektiği görülmektedir.

KAYNAKÇA

- AKIN, Cihangir (1986), Faizsiz Bankacılık ve Kalkınma [Interest-Free Banking and Development], İstanbul: Kayıhan Yayınları.
- ALPAR, Reha (2003), Uygulamalı Çok Değişkenli Yöntemlere Giriş 1, Nobel Basımevi, 2. Baskı, Ankara.
- BEJOU, David ,Ennew, Cristine T. ve Palmer, Adrian (1998), “Trust, Ethics and Relationship-Satisfaction”, International Journal of Bank Marketing, Cilt:16, Sayı:4, ss. 170-175.
- ÇİLİNGİRTÜRK, Ahmet Mete (2011), İstatistiksel Karar almada Veri Analizi, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- ÇOBANKAYA Fatma Tuba (2014), Katılım Bankalarının Türkiye’deki Farkındalık Düzeyinin Tespiti: Batı Akdeniz Bölgesinde Bir Araştırma, Süleyman Demirel Üniversitesi Yayınları, Isparta.
- HATUNOĞLU, Zeynep (1995), Genel olarak İslam Bankaları ve Türkiye’de Özel Finans Kurumları ile Klasik Ticari Bankaların Farklılıklarının Belirlenmesi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- ÖNAL, Recep (2000), Türkiye’de Özel Finans Kurumlarının Dünü, Bugünü ve Yarını Sempozyumu Konuşması, Albaraka Türk Yayınları, İstanbul.
- ÖZSOY, İ.- Görmez, B.- Mekik, S. (2013), Türkiye’de Katılım Bankalarının Tercih Edilme Sebepleri: Ampirik Bir Tetkik, Yönetim ve Ekonomi, Cilt:20, Sayı:1, ss.188-206.
- SARI, Betül (2010), Türkiye’de Faizsiz Bankacılık Sektöründe Müşteri Memnuniyeti ve Banka Tercihleri Üzerine bir Uygulama [Customer Satisfaction in Participatory Banking Sector in Turkey and an Application on Bank Preferences] (İstanbul Ticaret Üniversitesi, Retrieved 2012, June 21.
- SHARMA, Subhash (1996), Applied Multivariate Techniques, John Wiley & Sons, Inc.
- WELLS, William D. ve Prenskey, David (1996), Consumer Behavior, New York, Amerika Birleşik Devletleri.